Faktury walutowe: kurs NBP a kurs umowny w VAT

Czwartek, 5 listopad 2026, 17:17, autor: Fakturowo.pl

Kurs uzgodniony z kontrahentem nie zastępuje automatycznie kursu wymaganego do rozliczenia VAT. Przy kwotach wyrażonych w walucie obcej zasadą jest średni kurs NBP z ostatniego dnia roboczego przed powstaniem obowiązku podatkowego. Znaczenie mają jednak także wcześniejsze wystawienie faktury oraz wybrana metoda przeliczenia. Wyjaśniamy, jak oddzielić rozliczenie podatku od zasad zapłaty.

Od czego zacząć wybór kursu do VAT?

Art. 31a ustawy o VAT określa sposób przeliczania kwot w walucie obcej służących do ustalenia podstawy opodatkowania. Dotyczy to nie tylko sprzedaży dla zagranicznych kontrahentów. Przeliczenie może być potrzebne również wtedy, gdy dwie polskie firmy ustalą wynagrodzenie w euro, a sprzedaż podlega opodatkowaniu w Polsce.

W podstawowym wariancie stosuje się średni kurs danej waluty ogłoszony przez NBP na ostatni dzień roboczy poprzedzający powstanie obowiązku podatkowego. Najpierw trzeba więc ustalić zdarzenie powodujące ten obowiązek, a dopiero potem szukać tabeli kursowej. Data zapłaty, termin płatności i dzień zaksięgowania dokumentu nie są samodzielnymi podstawami wyboru kursu.

Poniższe zasady dotyczą przede wszystkim zwykłych transakcji opodatkowanych VAT. Nie należy ich automatycznie przenosić na import towarów, dla którego ustawa przewiduje przeliczenie według przepisów celnych. Osobnym rozwiązaniem jest również ustawowy wybór zasad przeliczania stosowanych w podatku dochodowym.

Jak ustalić dzień poprzedzający obowiązek podatkowy?

W typowej krajowej dostawie towarów obowiązek podatkowy powstaje przy dokonaniu dostawy, a przy zwykłej usłudze — przy jej wykonaniu. Są jednak transakcje ze szczególnymi regułami, między innymi najem i usługi budowlane w określonych przypadkach. Samo odczytanie daty sprzedaży z faktury nie wystarczy, jeżeli dana czynność podlega takim zasadom.

Przepis wskazuje ostatni dzień roboczy, a nie poprzedni dzień kalendarzowy. Jeżeli obowiązek podatkowy powstaje w poniedziałek, a poprzedni piątek jest dniem roboczym, właściwy będzie kurs piątkowy. Gdy poprzedni dzień jest sobotą, niedzielą albo świętem, trzeba cofnąć się do ostatniego dnia roboczego, na który NBP ogłosił kurs. Nie chodzi o odliczenie 24 godzin ani o dzień, w którym przedsiębiorca faktycznie pracował.

Przykładowo dostawę rozliczaną na zasadach ogólnych zrealizowano 5 listopada 2026 r., a fakturę wystawiono tego samego dnia. Przy podstawowej metodzie NBP właściwy jest średni kurs z 4 listopada 2026 r. Późniejszy przelew od klienta nie zmieni kursu użytego do pierwotnego rozliczenia VAT.

Czy wcześniejsza faktura zmienia datę kursu?

Tak. Jeżeli faktura została wystawiona przed powstaniem obowiązku podatkowego, art. 31a ust. 2 przewiduje przeliczenie według średniego kursu NBP na ostatni dzień roboczy poprzedzający dzień jej wystawienia. To odrębna reguła: punktem odniesienia jest wystawienie faktury, a nie późniejsze wykonanie świadczenia. Dotyczy ona podatnika rozliczającego przeliczenia według tej metody, nie zaś automatycznie każdego dokumentu walutowego.

Załóżmy, że faktura za zwykłą usługę została prawidłowo wystawiona 2 listopada 2026 r., a usługę wykonano 5 listopada. Nie było zaliczki ani szczególnego momentu powstania obowiązku podatkowego. Właściwy będzie kurs z 30 października 2026 r., czyli ostatniego dnia roboczego przed wystawieniem faktury. Nie należy sięgać po kurs z 4 listopada tylko dlatego, że poprzedza wykonanie usługi.

Inaczej jest przy fakturze wystawionej już po powstaniu obowiązku podatkowego: jej późniejsza data nie przesuwa daty kursu. Dokument pro forma nie jest natomiast fakturą i sam nie uruchamia reguły dotyczącej wcześniejszego wystawienia faktury.

Jaki kurs zastosować do zaliczki?

Przy zwykłej transakcji krajowej otrzymanie części zapłaty przed dostawą lub wykonaniem usługi co do zasady

powoduje obowiązek podatkowy w odniesieniu do otrzymanej kwoty. Jeżeli faktura zaliczkowa nie została wystawiona wcześniej, przy podstawowej metodzie stosuje się kurs z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego otrzymanie zaliczki.

Jeżeli faktura zaliczkowa została prawidłowo wystawiona przed otrzymaniem pieniędzy, trzeba uwzględnić regułę wcześniejszej faktury. Nie można więc przyjąć, że każdą zaliczkę bez wyjątku przelicza się według dnia poprzedzającego wpływ na rachunek.

Przy kilku zaliczkach mogą wystąpić różne kursy, ponieważ każda wpłata może tworzyć odrębny obowiązek podatkowy. Rozliczenie końcowe nie oznacza ponownego przeliczenia całej ceny jednym nowym kursem. Wcześniej opodatkowane części wynagrodzenia trzeba oddzielić od pozostałej kwoty. Reguły zaliczkowej nie stosuje się bez sprawdzenia wyjątków: przykładowo zaliczka na poczet wewnątrzwspólnotowej dostawy towarów nie wywołuje takiego obowiązku.

Czy można wybrać kurs EBC lub zasady podatku dochodowego?

Ustawa dopuszcza zamiast kursu NBP ostatni kurs wymiany opublikowany przez Europejski Bank Centralny na ostatni dzień poprzedzający powstanie obowiązku podatkowego. Przy wcześniejszej fakturze odpowiednim punktem odniesienia jest dzień poprzedzający jej wystawienie. Waluty inne niż euro przelicza się wówczas z wykorzystaniem kursu każdej z nich względem euro. Nie jest to kurs sprzedaży waluty w banku przedsiębiorcy.

Odrębne rozwiązanie pozwala podatnikowi wybrać do VAT zasady przeliczania stosowane do przychodu w walucie obcej w podatku dochodowym. Taki wybór wiąże przez co najmniej 12 kolejnych miesięcy, licząc od początku miesiąca jego dokonania. Nie jest to uprawnienie do wybierania dla każdej faktury dowolnego, korzystniejszego kursu.

Jeżeli dana transakcja nie podlega przeliczeniu według zasad dotyczących przychodu w podatku dochodowym, trzeba zastosować właściwe reguły VAT. Wybór wspólnej metody nie usuwa zatem wszystkich różnic między podatkami. Przedsiębiorca powinien mieć w dokumentacji jasno określoną metodę i miesiąc rozpoczęcia jej stosowania, aby księgowość nie mieszała różnych rozwiązań.

Kiedy kurs umowny ma znaczenie, a kiedy nie zastąpi NBP?

Strony mogą uzgodnić, że zobowiązanie w euro zostanie zapłacone w złotych po stałym kursie, po kursie banku albo według innego opisanego mechanizmu. Takie ustalenie określa rozliczenie należności między stronami. Samo w sobie nie daje jednak prawa do zastąpienia nim kursu wymaganego przez art. 31a do przeliczenia walutowej podstawy opodatkowania.

Jeżeli cena netto wynosi 1000 EUR, a umowa przewiduje wyłącznie zapłatę równowartości w złotych po kursie 4,40 zł, podstawa opodatkowania pozostaje wyrażona w euro. Do jej przeliczenia na potrzeby VAT służy właściwa metoda ustawowa. Kurs 4,40 zł może określać należność do zapłaty, ale nie staje się z tego powodu kursem podatkowym.

Inny przypadek występuje wtedy, gdy rzeczywistą cenę ustalono w złotych, na przykład na 4400 zł netto, a kwota w euro ma charakter wyłącznie informacyjny. Wówczas podstawa opodatkowania nie jest kwotą walutową wymagającą przeliczenia. Rozstrzyga treść zobowiązania, a nie samo umieszczenie symbolu EUR na dokumencie. Trzeba odróżnić ustalenie ceny w PLN od ustalenia jedynie sposobu zapłaty za cenę walutową.

Jak policzyć VAT i pokazać go na fakturze?

Kwoty podatku na fakturze wykazuje się w złotych. Dotyczy to także faktury, na której ceny netto i należność są wyrażone w walucie obcej. Przeliczenie VAT powinno odpowiadać zasadom użytym do ustalenia podstawy opodatkowania. Nie wystarczy podać podatku wyłącznie w euro.

Załóżmy, że firma wykonała 5 listopada 2026 r. usługę za 1000 EUR netto, opodatkowaną stawką 23%, i tego dnia wystawiła fakturę. Dla zilustrowania obliczenia przyjmijmy hipotetyczny właściwy kurs NBP 4,30 zł za euro — nie jest to rzeczywiste notowanie z tej daty. Podstawa opodatkowania wynosi 4300 zł, a VAT 989 zł. Kwota podatku wyrażona pomocniczo w euro wynosi 230 EUR, lecz na fakturze musi znaleźć się VAT w złotych.

Jeśli strony uzgodniły zapłatę całej należności 1230 EUR po kursie 4,40 zł, przelew wyniesie 5412 zł. Nie uzasadnia to zmiany podstawy opodatkowania na 4400 zł ani podatku na 1012 zł. Są to dwa różne obliczenia: ustawowe przeliczenie dla VAT i umowny sposób wykonania zobowiązania.

Podanie na fakturze samego kursu oraz daty tabeli NBP nie jest ogólnym obowiązkowym elementem faktury wynikającym z katalogu jej danych. Jest jednak praktycznym sposobem udokumentowania obliczeń. Jeżeli pokazujesz także kurs umowny, opisz wyraźnie jego funkcję, aby odbiorca nie potraktował go jako kursu zastosowanego do VAT.

Co sprawdzić w ewidencji i jak naprawić błąd?

Do ewidencji VAT trafiają wartości w złotych ustalone według właściwych zasad podatkowych. Program księgowy nie powinien automatycznie pobierać kursu z dnia płatności ani kursu umownego tylko dlatego, że został wpisany na

fakturze. Przy sprzedaży krajowej warto porównać podstawę opodatkowania i VAT z dokumentem oraz zachować dane pozwalające odtworzyć przeliczenie.

Jeżeli niewłaściwy kurs spowodował błędną kwotę VAT na wystawionej fakturze, sprzedawca powinien wystawić fakturę korygującą. Jeżeli błąd trafił już do ewidencji i rozliczenia, trzeba również poprawić odpowiedni JPK_VAT. Naprawienie pierwotnego błędu w podatku wymaga odniesienia się do okresu, w którym podatek powinien zostać prawidłowo rozliczony; nie jest dowolną zmianą wyniku w miesiącu wykrycia pomyłki.

Zaniżenie zobowiązania może oznaczać zaległość podatkową i obowiązek zapłaty odsetek na zasadach ogólnych. Natomiast błąd wyłącznie w pomocniczej informacji o kursie, bez wpływu na prawidłowo ustaloną podstawę i VAT, nie oznacza automatycznie zaniżenia podatku. Osobno należy traktować późniejszy rabat lub zwrot towaru: są to zdarzenia korygujące transakcję, a nie pomyłki w pierwotnym wyborze kursu. Do przeliczania takich korekt służą odrębne reguły art. 31b ustawy o VAT.

Tagi: kurs waluty do vat, faktura w walucie obcej, kurs nbp, kurs umowny, przeliczenie vat, kurs ebc, faktura w euro